

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

המשכן ככפרה לחטא העגל

לפרשת כי תשא (על פי שיעור של הרב איתמר אלדר)

אשו הגדולה, כך במשכן כתיב (במדבר ז', פט) וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת מבין שני הכרובים וידבר אליו ונכפל "וידבר אליו" להגיד מה שאמרו בקבלה שהיה הקול בא מן השמים אל משה מעל הכפרת ומשם מדבר עמו, כי כל דבור עם משה היה מן השמים ביום ונשמע מבין שני הכרובים, כדרך ודבריו שמעת מתוך האש (דברים ד', לו), ועל כן היו שניהם זהב וכן אמר הכתוב (להלן כ"ט, מב-מג) אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם ונקדש בכבודי, כי שם יהיה בית מועד לדבור ונקדש בכבודי".

8. מדרש תנחומא (פקודי ו):

"אלה פקודי המשכן משכן העדות - עדות לכל באי העולם שנמחל להם על מעשה העגל. למה הדבר דומה? למלך שנשא אשה והיה מחבבה, כעס עליה והלך לו. היו שכנותיה אומרות שוב בעליך אינו חוזר לך. לימים בא ונכנס עמד בפלטרין ואכל ושתה עמה ועדיין שכנותיה לא היו מאמינות שנתרצה לה, ומתוך כך ראו ריח בשמים עולה מן הבית ידעו הכל שנתרצה לה. כך הקב"ה חשב את ישראל ונתן להם את התורה, וקרא אותם ממלכת כהנים וגוי קדוש, לאחר ארבעים יום סרחו אמרו הגוים שוב אינו חוזר עליהם. עמד משה ובקש רחמים ואמר לו סלחתי כדברך (במדבר יד). אמר משה מי מודיע לאומות? אמר ליה: ועשו לי מקדש. כיון שראו אומות העולם הריח של קטרת מתמר ועולה מתוך המשכן - ידעו שנתרצה להם הקב"ה מקדש".

9. מדרש שמות רבה (נא, ח):

"משל לבחור שנכנס למדינה ראה אותם גובין צדקה, ואמרו לו תן והיה נותן עד שאמרו לו דייך. הלך מעט וראה אותם גובין לתיאטרון, אמרו לו תן והיה נותן עד שאמרו לו דייך. כך ישראל נתנו זהב לעגל עד שאמר להם די, ונדבו זהב למשכן עד שאמר להם די שנאמר (שמות לו) והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר. אמר הקב"ה יבא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל. אמר

1. שמות ל"ב, א':
"כי בִּשְׁשׁ מִשָּׁה לְרֹדֶת מִן הָהָר"
"קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹקִים"
2. שמות ל"ב, ד':
"וַיַּעֲשֶׂה וְעַל מִסְכָּה"
"אֱלֹהֵי אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הָעֵלֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם"
3. שמות ל"ט, ו':
"הָעֲשִׂיר לֹא יִרְבֶּה וְהִדַּל לֹא יִמְעִיט"
4. שמות ל"ט, ז':
"וְנִתַּתְּ אֹתוֹ עַל עֲבֹדַת אֱהֹל מוֹעֵד".
5. רש"י על שמות ל"א יח:
"ויתן אל משה וגו' - אין מוקדם ומאוחר בתורה. מעשה העגל קודם לציווי מלאכת המשכן ימים רבים היה, שהרי ב"י? בתמוז נשתברו הלוחות וביום הכפורים נתרצה הקב"ה לישראל, ולמחרת התחילו בנדבת המשכן והוקם באחד בניסן"
6. הרמב"ן על ויקרא ח', א':
"ועל דרך הישר, נצטוו משה במלאכת המשכן קודם למעשה העגל, וכשנתרצה לו הקב"ה והבטיחו שישירה שכירתו בתוכם ידע מעצמו שמצות המשכן במקומה עומדת, וצוה לישראל עליה כמו שפירשתי בפרשת ויקהל"
7. הרמב"ן על שמות כ"ה, א':

"וסוד המשכן הוא, שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר - וכמו שנאמר שם (לעיל כ"ד, טז) וישכן כבוד ה' על הר סיני, וכתוב (דברים ה', כא) הן הראנו ה' א-להינו את כבודו ואת גדלו, כן כתוב במשכן וכבוד ה' מלא את המשכן (להלן מ', לד) והזכיר במשכן שני פעמים וכבוד ה' מלא את המשכן, כנגד "את כבודו ואת גדלו" והיה במשכן תמיד עם ישראל הכבוד שנראה להם בהר סיני ובבא משה היה אליו הדבור אשר נדבר לו בהר סיני וכמו שאמר במתן תורה (דברים ד', לו) מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את

שהוא נקרא עדות כנ"ל ולא עבודה הכרה אמיתיות כמו שהיה בסיני".

11. ריה"ל בכוזרי (מאמר א, יא):

"אמר לו החבר: אני מאמין בא-להי אברהם יצחק ויעקב אשר הוציא את בני ישראל באותות ובמופתים ממצרים וכלכלם במדבר והנחילם את ארץ כנען אחרי אשר העבירם את הים ואת הירדן במופתים רבים ואשר שלח אליהם את משה בתורתו ואחריו אלפי נביאים שכולם קראו אל תורתו ביעדם שכר טוב לכל שומרה וענש לכל עובר עליה אנחנו מאמינים בכל הכתוב בתורה הזאת והדברים ארכים"

12. בבלי תענית כה ע"א:

"מי שאמר לשמן וידלוק, הוא יאמר לחומץ וידלוק"

13. דברים ח', ג:

"כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ד' יחיה האדם"

14. רבי צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק, ואתחנן ה):

"וכן מציינו בפרשת תשא בציווי מלאכת המשכן שזה נאמר אחר הקלקול כמו שפרש"י שם בפסוק ויתן אל משה ככלותו. ואף לפי מה שכתב הרמב"ן ז"ל (ר"פ ויקהל) שהכל נאמר כסדר ונצטוו על מלאכת המשכן קודם מעשה העגל מכל מקום הענין של ציווי מלאכת המשכן היה רק מפני שצפה השם יתברך מקודם שעתידין לקלקל ולתיקון הקלקול יוצרכו למשכן שלולא הקלקול היה ראוי להיות השכינה בתחתונים בכל מקום משכן ישראל כמו קודם קלקול אדם הראשון והיה כל מחנה ישראל כמו קדושת מקום המשכן"

15. ה"שפת אמת" (פקודי, תרל"ה):

"אלה פקודי המשכן משכן העדות כו' עדות הוא שמחל הקב"ה חטא העגל. ובגמרא עדות הוא שהשכינה שורה בישראל כו'. כי המשכן היה תיקון החטא ומקודם החטא לא הוצרכו לעבודה במעשה ומלאכה על ידי שהקדימו נעשה לנשמע היה בטל כח העשיה לגמרי. ואחר שחטאו במעשה הוצרכו לברר בפועל על ידי מעשה שעל ידי שעשו המשכן כרצון המקום ברוך הוא כדכתיב כאשר צוה כו'

16. ה"שפת אמת" (תרומה תרמ"ד):

"כי שורש התורה למעלה כדכתיב ונעלמה מעיני כל חי. רק על ידי הביטול אליו יתברך זוכין בני ישראל להמשיך אור התורה בתוכם. וזכו בני ישראל לזה בהקדמת נעשה לנשמע. שעל ידי המסירת נפש מתעלין בני ישראל מלבוש הגשמי. וכמו שהיו במתן תורה כמלאכי השרת. ואחר החטא אבדנו זאת המדרגה."

הקב"ה לישראל בשעה שעשיתם את העגל הכעסתם אותי באלה אלהיך. עכשיו שעשיתם המשכן באלה אני מתרצה לכם, הוי אלה פקודי המשכן. אמר הקב"ה לישראל בעוה"ז באלה נתרציתי לכם וכן לעתיד לבא שנאמר (ישעיה מט) הנה אלה מרחוק יבאו והנה אלה מצפון ומים ואלה מארץ סינים ואומר (שם ס) מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארבותיהם".

10. ר' לוי יצחק מברדיטשב - קדושת לוי, לפרשת פקודי: "ועל פי זה נבאר לך למה בפסח נצטוינו לאכול מצה ולהקריב בבית המקדש גם כן מצה, ובשבועות היו שתי הלחם דווקא חמץ וקרוב תודה מקצתה מצה ומקצתה חמץ - והוא, כי מצה, רומזת לדרך אשר הברואים עובדים להבורא יתברך מצד נפלאותיו, וגם פשטיות מורה על זה שמצוה לאכול מצה לזכר שהמצרים היו ממהרים עליהם לצאת כמו שכתוב (שמות י"ב, לט) ויאפו את הבצק כו'. וכמו כן אכילת פסח מורה על החפזון והזכירות הללו הם לזכר אשר השגנו אותו מכח נפלאותיו. אבל כשהגיעו להר סיני הכירו אמיתיות ולא נחשב להם הנס מצד הנס עצמו, כי השיגו שכל הברואים הוא לבדו ברא אותם במאמר פיו משום הכי בידו לשנותן ואם כן לא הוצרכו לעבדו מצד השגת הניסים והנפלאות ומשום הכי הקרבן בחג השבועות לא צוה להקריב מצה כי המצה מורה על השגה מנסים ונפלאות ובחג השבועות לא הוצרכו לעבדו בבחינה זו. והנה תודה היתה בא על הנס כאמרם ז"ל (ברכות נד:): ד' צריכין להודות. והנה כשעושה לו הקדוש ברוך הוא הנס הוא משיג בחינה ראשונה, ואחר כך מחמת שעשה לו הקדוש ברוך הוא הנס מתמיד האדם יותר בעבודתו ועל ידי כן בא לבחינה שהיו במעמד הר סיני והמועיל לבוא למדריגה זו מחמת שהשגנו זה כבר בסיני ועל זה מביא תודה מצה וחמץ הרומז לשני בחינות הנ"ל שהיו בהם אחד קודם הנס ואחד אחר הנס. והנה בעשית העגל אבדו השגת העבודות בשני בחינות האלו רק בעשית המשכן חזרו לבחינה ראשונה לעבודתו יתברך מצד נפלאות אבל הבחינה שבמעמד הר סיני אין זה כי אם דמי שעובד אותו יתברך תמיד במסירת נפש שיזכה מעט מעט לבחינה זו בהטיבו את דרכו. והנה עבודה שעובדים אותו יתברך מצד נפלאותיו כתב הרמב"ן ז"ל, שנקרא עדות, שזהו המעיד עליו יתברך. מה שאין כן המכיר אמיתותו מצד שברא כל הברואים זהו הרואה בעין השכל שמאתו יתברך נמצא הכל ולשון פקודי יתפרש לשון חסרון מלשון ולא נפקד ממנו איש. וזהו הרמז בפסוק אלה פקודי המשכן, פירוש חסרון במשכן שאף על פי שחזר להם בחינת העבודה מצד נפלאותיו, מכל מקום היה בזה חסרון שאין בזה שלימות העבודה. ומפרש הפסוק מה חסרון על זה אמר משכן העדות, דהחסרון הוא דמחמתו לא הרויחו רק עבודה